

Z dotazů zaslaných České školní inspekci a odpovědí na ně

Obsah

1	K některým problémům výchovy a vzdělávání žáků.....	2
1.1	Patří Vaše dítě k „poškolákům“?	2
1.2	Jaká kázeňská opatření lze žákovi uložit?	2
1.3	A co udělení poznámky do žákovské knížky?.....	3
1.4	Za jaké prohřešky žáka lze žákovi uložit kázeňské opatření podle školního řádu?.....	4
1.5	Dvojka z chování není kázeňským opatřením?	4
1.6	Co když rodič má jiný názor na hodnocení chování svého dítěte?	5
1.7	Lze se odvolat i proti hodnocení žáka v jednotlivých vyučovacích předmětech?	6
1.8	Kde hledat pomoc při problémech ve výchově a vzdělávání dítěte?.....	7
1.9	Jak postupovat v zájmu povolení individuálního vzdělávacího plánu?	7
1.10	Náležitosti individuálního plánu žáka se speciálními vzdělávacími potřebami nebo žáka s mimořádným nadáním	8
1.11	Náležitosti individuálního plánu žáků středních škol a studentů vyšších odborných škol, povoleného z jiných závažných důvodů	9
1.12	Jaká jsou školská poradenská zařízení.....	9
1.13	Jaký má význam školní řád pro rodiče, mohou ovlivnit jeho obsah?	10
1.14	Jaká jsou práva rodičů nebo jiných zákonných zástupců žáků?	11
1.15	A jaká jsou práva rodičů při výběru učitelů pro své děti	12
1.16	Lze se bránit proti rozhodnutím ředitele školy?	12
1.17	Kdo je pro účely školského zákona osobou se speciálními vzdělávacími potřebami?	12
2	K problémům souvisejícím s předškolním vzděláváním	14
2.1	Přišlo dítě z mateřské školy samo domů?	14
2.2	Kdo může zastoupit zákonného zástupce dítěte umístěného v mateřské škole?.....	15
2.3	Mateřská škola a rozvádějící se nebo rozvedení rodiče.....	15
2.4	Jaká jsou práva a povinnosti rodičů dětí, umístěných v mateřské škole.....	16
2.5	Kdy může ředitelka mateřské školy rozhodnout o ukončení předškolního vzdělávání dítěte v mateřské škole?.....	17
2.6	Jak je to se stravováním v mateřské škole?	18
2.7	Jedná se v mateřské škole opravdu o vzdělávání?	19
2.8	Spánek po obědě.....	20
2.9	Je v pořádku, že je dítěti v MŠ zakazováno splachovat toaletu?	20
2.10	Může MŠ nařídít rodičům vyčištění matrace, peřiny či povlečení přes prázdniny?.....	20

1 K některým problémům výchovy a vzdělávání žáků

1.1 Patří Vaše dítě k „poškolákům“?

Ještě stále se lze ve školách setkat s tím, že učitel operativně vyřeší vzniklý prohřešek žáka uložením povinnosti zůstat ve škole po vyučování, ba dokonce za „zlobivého“ žáka nebo skupinku žáků uloží takový „trest“ celé třídě. Právní východiska, na jejichž základě je nutno takový postup posoudit, však dávají zapravdu rodičům, jimž se uvedená praxe nelíbí.

Školský zákon v ustanovení o výchovných opatřeních sice hovoří o kázeňských opatřeních bez právních důsledků pro žáka, k nimž by mohlo být z neznalosti přiřazeno i „poškoláctví“, podrobné rozpracování kázeňských opatření využitelných ve škole je však přehledně vymezeno v prováděcích právních předpisech ke školskému zákonu – vyhláškách, upravujících postup odděleně pro oblast základních škol a středních škol.

V obsahu uvedených vyhlášek je respektována skutečnost, že podrobnosti k výkonu práv a povinností žáků ve škole nebo školském zařízení a pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání a výchovy žáků jsou podle školského zákona stanoveny školním řádem, který ředitel školy vydává a zveřejňuje na přístupném místě ve škole, a současně je povinen s ním prokazatelně seznámit všechny zainteresované osoby – zaměstnance i žáky a informovat o jeho vydání a obsahu zákonné zástupce nezletilých dětí a žáků. Podrobněji je pak ve vyhláškách stanoveno, jaká mohou tyto školy ukládat žákovi kázeňská opatření bezprostředně po jeho nežádoucím činu v případě, že svým neuváženým jednáním poruší některé povinnosti stanovené školním řádem, přičemž jsou kázeňská opatření odstupňována podle závažnosti takového porušení. Vyhlášky také upřesňují, že součástí školního řádu jsou i pravidla pro udělování pochval a jiných ocenění a ukládání napomenutí a důtek. Ponechávání žáků „po škole“ však k uvedeným opatřením opravdu nenáleží.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 30 Školní řád, vnitřní řád a stipendijní řád, § 31 Výchovná opatření

[Vyhláška č. 48/2005 Sb.](#), o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů, § 17 Výchovná opatření

[Vyhláška č. 13/2005 Sb.](#), o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, ve znění pozdějších předpisů, § 10 Výchovná opatření

1.2 Jaká kázeňská opatření lze žákovi uložit?

Ve školách poskytujících základní vzdělávání může třídní učitel ve své pravomoci uložit žákovi, který porušil své povinnosti stanovené školním řádem, **napomenutí třídního učitele**, a uložení takového kázeňského opatření musí neprodleně a prokazatelně spolu s důvody tohoto kroku sdělit žákovi i jeho rodičům nebo jiným zákonným zástupcům. Jedná-li se však již o větší závažnost porušení školního řádu, za něž je třídní učitel oprávněn uložit **důtku třídního učitele**, je povinen opět neprodleně a prokazatelně s uvedením důvodů o jeho uložení informovat nejen žáka a jeho zákonného zástupce, ale i ředitele školy. Jedná-li se o zvláště závažné porušení, pak může následovat **důtka ředitele školy**, a ředitel školy je rovněž vázán stejnou oznamovací

povinností vůči žákovi i jeho zákonným zástupcům v případě uložení důtky ředitele školy, kterou však lze v základní škole uložit pouze po projednání v pedagogické radě.

Ve školách poskytujících střední vzdělávání lze při zaviněném porušení povinností stanovených školním řádem žákovi uložit napomenutí třídního učitele, napomenutí učitele odborného výcviku, důtku třídního učitele, důtku učitele odborného výcviku, nebo důtku ředitele školy, a to rovněž podle závažnosti tohoto porušení. Uložení napomenutí nebo důtky a jeho důvody je nutno prokazatelným způsobem oznámit žákovi a zákonnému zástupci nezletilého žáka, přičemž třídní učitel nebo učitel odborného výcviku neprodleně oznámí uložení důtky rovněž řediteli školy.

Pravidla pro ukládání napomenutí a důtek jsou součástí školního řádu. O uložení výchovného opatření se jedná vždy na základě závažnosti konkrétního porušení školního řádu, aniž by vznikala povinnost vyčerpat nejdříve nejmírnější napomenutí.

Na žáky škol poskytujících střední vzdělávání, kteří již splnili povinnou školní docházku a na studenty vyšších odborných škol, se však v plném rozsahu vztahují i velmi závažná kázeňská opatření, stanovená školským zákonem, jimiž jsou **podmíněné vyloučení** žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení a **vyloučení** žáka nebo studenta školy nebo školského zařízení.

Žáka plnícího **povinnou školní docházku** ve škole poskytující základní nebo střední vzdělávání však **nelze**, v rozporu s občas se objevujícími až absurdně vyznívajícím požadavky, ze školy **vyloučit**, přestože jeho chování i prospěch jsou velmi problematické, a možnost tohoto jednoduchého řešení by byla v některých případech vítána, zejména např. ze strany některých rodičů jeho spolužáků.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 30 Školní řád, vnitřní řád a stipendijní řád, § 31 Výchovná opatření, § 183 (rozhodování podle správního řádu)

[Vyhláška č. 48/2005 Sb.](#), o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů, § 17 Výchovná opatření

[Vyhláška č. 13/2005 Sb.](#), o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, ve znění pozdějších předpisů, § 10 Výchovná opatření

1.3 A co udělení poznámky do žákovské knížky?

Žákovská knížka nepatří k dokumentaci, jejíž vedení školám a školským zařízením ukládá školský zákon. Jedná se pouze o jeden z mnoha možných způsobů, které **usnadňují žádoucí přenos informací** mezi zákonným zástupcem nezletilého dítěte - žáka školy, a příslušnou školou, který škola ani nemusí ve své praxi využít, najde-li jiné operativnější postupy např. prostřednictvím elektronického spojení. Přestože o absurdních poznámkách v žákovské knížce kolují už letité vtipy, nemohou popřít fakt, že funkční zápisy v žákovské knížce, stejně jako informace předané rodičům jiným způsobem, mohou včas upozornit na vznikající problémy a otevřít cestu dalšímu účelnému hledání společně orientovaného postupu školy i rodiny, **nejsou** však kázeňským opatřením ve smyslu právních předpisů.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 21 Práva žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků

1.4 Za jaké prohřešky žáka lze žákovi uložit kázeňské opatření podle školního řádu?

Někteří občané jsou rozhořčení, že např. sousedův syn, který jim rozbil okno nebo je pomlouvá prostřednictvím internetu z rodinného počítače, nebyl školou ihned exemplárně potrestán, přestože ve škole o takové potrestání třeba i opakovaně žádali. Pravomoci školy, a to i v oblasti ukládání kázeňských opatření, jsou však vymezeny školským zákonem, z jehož obsahu je zřejmé, že škola nebo školské zařízení jsou oprávněny akceptovat práva žáků, stanovovat jejich povinnosti a posuzovat a hodnotit míru jejich plnění výhradně **po dobu probíhajícího vzdělávání** a s ním souvisejících činností organizovaných a řízených školou nebo školským zařízením. Ředitel školy odpovídá podle školského zákona za **[zajištění dohledu nad dětmi a nezletilými žáky pouze ve škole a školském zařízení](#)**, mimo školu a školské zařízení jen v případě kurzů, exkurzí a jiných činností, vyplývajících ze školních vzdělávacích programů, při účasti na soutěžích, přehlídkách a při jiných akcích, organizovaných školou nebo školským zařízením. **[Školní řád](#)** proto stanovuje bližší okolnosti výkonu práv a povinností dětí pouze v uvedeném rámci vymezeném školským zákonem, a nelze do jeho ustanovení zahrnout posuzování a hodnocení aktivit dětí a mladistvých osob, prováděných nad rámec působnosti školy nebo školského zařízení, přestože jsou jejich žáky.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 29 Bezpečnost a ochrana zdraví ve školách a školských zařízeních, § 164 Ředitel školy a školského zařízení

[Vyhláška č. 263/2007 Sb.](#), kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených MŠMT, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí, § 6 Dohled nad žáky

1.5 Dvojka z chování není kázeňským opatřením?

Hodnocení chování žáka základní nebo střední školy stupněm 2-uspokojivé nebo 3-neuspokojivé při klasifikaci na vysvědčení skutečně není kázeňským opatřením. **[Kázeňské opatření](#)** lze totiž uložit ihned bezprostředně po zjištění, že žák porušil **[školní řád](#)**, a to na základě posouzení míry tohoto **jednorázového porušení**. **Klasifikace** naopak závisí na výsledcích **dlouhodobého sledování projevů** žáka v závislosti na pravidlech hodnocení žáků, stanovených ve školním řádu.

Podrobnosti postupu základní školy v této věci jsou uvedeny ve vyhlášce o základním vzdělávání, která určuje, že pravidla hodnocení žáků základní školy obsahují zejména zásady a způsob hodnocení a sebehodnocení výsledků vzdělávání a chování žáků, včetně získávání podkladů pro hodnocení, a dále kritéria hodnocení. Dále vyhláška stanoví, že hodnocení výsledků výchovy a vzdělávání žáků vychází z posouzení míry dosažení výstupů (t. j. vytýčených vzdělávacích cílů) pro jednotlivé předměty školního vzdělávacího programu, přičemž předpokládá, že hodnocení je pedagogicky zdůvodněné, odborně správné a doložitelné, a současně respektuje individuální vzdělávací potřeby žáků a doporučení

školského poradenského zařízení. Obdobný postup předpokládá vůči žákovi střední školy vyhláška o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři. Pravidla pro hodnocení žáků středních škol jsou rovněž součástí školního řádu střední školy včetně konzervatoře, vycházejí z požadavků rámcových a školních vzdělávacích programů a stanoví přehledně a srozumitelně zásady, podle nichž pedagogický pracovník hodnotí žáka průběžně i na vysvědčení, kritéria stupňů prospěchu, podrobnosti o komisionálních zkouškách a průběh a hodnocení vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu.

Je zřejmé, že má-li hodnocení chování žáka na vysvědčení odpovídat jeho chování v průběhu celého pololetí, nelze klasifikaci chování uskutečnit bezprostředně po porušení povinností žákem. Bohužel se však, i když ojediněle, doposud stává, že rodičům je již např. v březnu oznámeno udělení dvojky z chování jejich synovi bezprostředně po „činu“. Takové rozhodnutí školy je v rozporu s právními předpisy, protože je ohodnocen pouze dílčí jednorázový skutek, aniž by byla žákovi poskytnuta možnost nápravy situace, nepředpokládá se žádoucí vývoj v této věci a klasifikace z chování byla uzavřena předčasně, v rozporu s ustanoveními školského zákona, z nichž je zřejmé, že hodnocení výsledků vzdělávání žáka na vysvědčení se provádí na konci prvního pololetí nebo na konci druhého pololetí školního roku.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 51 a 52 Hodnocení výsledků vzdělávání žáků (základní školy), § 69 Hodnocení výsledků vzdělávání žáků (střední školy)

[Vyhláška č. 48/2005 Sb.](#), o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů, § 14 Hodnocení žáků, § 15 hodnocení žáků na vysvědčení

[Vyhláška č. 13/2005 Sb.](#), o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, ve znění pozdějších předpisů § 3 Hodnocení výsledků vzdělávání žáků na vysvědčení, § 4 Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků

1.6 Co když rodič má jiný názor na hodnocení chování svého dítěte?

Stává se to dost často, a školský zákon dává rodičům možnost **požádat o přezkoumání správnosti hodnocení chování** jejich dítěte, má-li na konci prvního nebo druhého pololetí pochybnosti v této věci. Podle školského zákona v případě žáka základní i střední školy je však nutno takový krok učinit nejpozději **do tří pracovních dnů** ode dne, kdy se zákonný zástupce nezletilého žáka nebo zletilý žák, který již postupuje samostatně, o hodnocení prokazatelně dozvěděl, nejpozději však do tří pracovních dnů ode dne vydání vysvědčení. Možnost prodloužit tento zákonem stanovený termín není v pravomoci žádného orgánu. O přezkoumání je potřeba **požádat písemně** ředitele školy, který posoudí, zda byla dodržena pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků stanovená ve školním řádu. Zjistí-li, že uvedená pravidla byla porušena, výsledek hodnocení změní, v opačném případě, to znamená, nebyla-li uvedená pravidla porušena, potvrdí výsledek hodnocení. Školský zákon rovněž stanoví, že ředitel tak učiní nejpozději do 14 dnů ode dne, kdy je mu uvedená žádost doručena. **Česká školní inspekce** sice **může** při posuzování uvedené záležitosti **poskytnout** řediteli školy **součinnost**, to však výhradně na **žádost ředitele školy** nebo krajského úřadu, nikoli na žádost zákonného zástupce

žáka, jak někdy rodiče mylně požadují. V pravomoci ředitele školy a samozřejmě ani České školní inspekce však není posuzovat konkrétní úroveň chování žáka.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 52 Hodnocení výsledků vzdělávání žáků (základní školy) odst. 5, § 69 Hodnocení výsledků vzdělávání žáků (střední školy) odst. 10

1.7 Lze se odvolat i proti hodnocení žáka v jednotlivých vyučovacích předmětech?

Zákonný zástupce má možnost v případě pochybností o správnosti hodnocení v jednotlivých **vyučovacích předmětech** na konci prvního nebo druhého pololetí požádat ředitele školy o přezkoumání výsledků hodnocení žáka **do tří pracovních dnů** ode dne, kdy se o hodnocení prokazatelně dozvěděl, nejpozději však do tří pracovních dnů ode dne vydání vysvědčení, a to **bez možnosti prodloužení** tohoto termínu kterýmkoliv orgánem, což se vztahuje i na předměty výchovného zaměření, kdy se ale jedná o specifický postup, jak je uvedeno dále. V případě, že se jedná o předmět, který vyučoval ředitel školy, žádá zákonný zástupce o přezkoumání krajský úřad. Následně ředitel školy, nebo krajský úřad v případě že byl požádán o přezkoumání, nařídí komisionální přezkoušení žáka, které se koná nejpozději do 14 dnů od doručení žádosti, pokud není dohodnut s rodiči takový termín, který vyhovuje oběma zainteresovaným stranám. Ředitel školy nebo krajský úřad může požádat Českou školní inspekci o součinnost, která je někdy mylně požadována i zákonnými zástupci žáka, takové žádosti však nelze ze strany České školní inspekce vyhovět.

Jedná-li se ale o klasifikaci v **předmětech výchovného charakteru**, např. ve výtvarné výchově apod., postupuje se stejně jako při podávání žádosti o přezkoumání správnosti hodnocení chování žáka. To znamená, že na základě žádosti rodičů ředitel školy, je-li však vyučujícím žáka v daném předmětu ředitel školy, pak krajský úřad, v takovém případě posoudí, zda byla dodržena pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků stanovená ve školním řádu. Zjistí-li, že uvedená pravidla byla porušena, výsledek hodnocení ředitel školy nebo krajský úřad změní, v opačném případě, to znamená, nebyla-li uvedená pravidla porušena, potvrdí výsledek hodnocení. Školský zákon rovněž stanoví, že ředitel nebo krajský úřad tak učiní nejpozději do 14 dnů ode dne, kdy je mu uvedená žádost doručena. Česká školní inspekce sice může při posuzování uvedené záležitosti poskytnout řediteli školy součinnost, to však výhradně na žádost ředitele školy nebo krajského úřadu, nikoli na žádost zákonného zástupce žáka, jak někdy rodiče mylně požadují. V pravomoci ředitele školy ani krajského úřadu a samozřejmě ani České školní inspekce však není posuzovat konkrétní úroveň dosažených znalostí žáka v jednotlivých předmětech výchovného zaměření.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 52 Hodnocení výsledků vzdělávání žáků (základní školy) odst. 4 a 5, § 69 Hodnocení výsledků vzdělávání žáků (střední školy) odst. 9 a 10

1.8 Kde hledat pomoc při problémech ve výchově a vzdělávání dítěte?

Jedná-li se o zvlášť problematické chování žáka, který svým chováním ohrožuje bezpečnost a zdraví sebe i ostatních, je v zájmu dítěte i jeho rodičů, aby úzce **spolupracovali s třídním učitelem, výchovným poradcem a zejména se školním metodikem prevence**, a akceptovali jejich doporučení např. navštívit s dítětem pedagogicko-psychologickou poradnu nebo středisko výchovné péče, a využili tak právo na informace a odbornou poradenskou pomoc školy nebo školského poradenského zařízení, kterou jim v záležitostech týkajících se výchovy a vzdělávání zaručuje školský zákon.

Rovněž v případech problémů ve vzdělávání žáka je žádoucí včas využít odborných poradenských služeb ve školství tak, aby byly co nejdříve rozpoznány příčiny takové situace a žákovi se co nejdříve dostalo potřebné pomoci a byl tak i dostatečně motivován ke vzdělávání. Jedná-li se o nezletilého žáka, u něhož byly na základě žádosti rodičů zjištěny školským poradenským zařízením [speciální vzdělávací potřeby](#), může ředitel školy podle školského zákona v takovém případě povolit jeho vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu.

V některých případech komplikovaných vztahů mezi školou, zákonným zástupcem žáka a žákem však dochází až k rozhodnutí zákonného zástupce žáka, že se o jeho dítě lépe postarají v jiné škole. Ať už je důvodem skutečnost, že ta jiná škola má vzdělávací program lépe odpovídající potřebám žáka, nebo je vybavena dovednějším učiteli, nebo existuje úplně jiná příčina, školský zákon umožňuje velmi jednoduchou realizaci takového rozhodnutí, protože **o přestupu žáka** základní školy do jiné základní školy rozhoduje na základě žádosti zákonného zástupce žáka pouze ředitel školy, do které se žák hlásí. Pokud uvedený ředitel rozhodne, že žádosti o přestup vyhoví, sám informuje o této skutečnosti ředitele školy, z níž žák přestupuje, a ten je pak povinen v zákonem stanovené lhůtě do pěti dnů poté, co se dověděl o přestupu, zaslat kopii dokumentace žáka ze školní matriky. Obdobně je podle školského zákona organizován přestup také žáka střední školy do jiné střední školy.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 18 Individuální vzdělávací plán, § 21 Práva žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků, § 22 Povinnosti žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků, § 30 Školní řád, vnitřní řád a stipendijní řád, § 31 Výchovná opatření, § 49 odst. 1 (přestup žáka základní školy), § 66 odst. 4 (přestup žáka střední školy), § 116 Školská poradenská zařízení

[Vyhláška č. 72/2005 Sb.](#), o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů

1.9 Jak postupovat v zájmu povolení individuálního vzdělávacího plánu?

Vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu není nárokovou záležitostí, určenou kterémukoliv z žáků. Požádat o takový postup mohou podle školského zákona pouze rodiče nezletilých nebo zletilí, v jejichž případě lze konstatovat, že jsou osobami [se speciálními vzdělávacími potřebami](#) nebo rodiče žáků a zletilí žáci **s mimořádným nadáním**. V obou těchto případech se však lze obracet na ředitele školy se žádostí o povolení individuálního vzdělávacího plánu až v případě, že takový postup písemně doporučí školské poradenské zařízení, a toto doporučení je nezbytné k žádosti přiložit. Speciální vzdělávací potřeby

i mimořádné nadání žáků základních a středních škol a studentů vyšších odborných škol mohou být pro účely individuálního vzdělávacího plánu podle školského zákona zjištěny výhradně **pedagogicko-psychologickou poradnou, speciálně pedagogickým centrem nebo střediskem výchovné péče**, které jsou označovány souhrnným názvem [školské poradenské zařízení](#).

K problémům, vyskytujícím se v této oblasti, bohužel náleží i skutečnost, že rodičům se nedostává včasných a úplných informací a doporučení ze strany školy, což je v rozporu s právy žáků a jejich zákonných zástupců i s povinností uloženou řediteli školy školským zákonem-zajistit, aby osoby odpovídající za výchovu byly **včas informovány** o průběhu a výsledcích výchovy a vzdělávání. Častější jsou však případy, kdy rodiče přes předcházející informace předpokládají, že škola by měla sama požádat poradenské zařízení o vyšetření dítěte nebo mají za to, že žádost lze doložit např. vyjádřením ošetřujícího lékaře nebo psychologa, který o dítě dlouhodobě pečuje, a stěžují si na postup ředitele, který takové žádosti nevyhoví. Ustanovení školského zákona v této věci je však jednoznačné a **je na rodičích či jiných zákonných zástupcích žáků, aby vyhledali školské poradenské zařízení** a požádali o vyšetření svých dětí, popř. aby tak učinili sami zletilí žáci. Při přípravě individuálního vzdělávacího plánu pak samozřejmě lze uplatnit i doporučení jiných lékařských nebo psychologických pracovišť, poskytnou-li je zákonní zástupci nebo zletilí žáci školskému poradenskému zařízení nebo škole.

V případě žáků středních škol nebo studentů vyšších odborných škol může ředitel povolit vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu i z jiných **závažných důvodů**.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 16 Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, § 18 Individuální vzdělávací plán

1.10 Náležitosti individuálního plánu žáka se speciálními vzdělávacími potřebami nebo žáka s mimořádným nadáním

Individuální vzdělávací plán je závazným dokumentem a součástí dokumentace žáka, a jeho náležitosti jsou stanoveny vyhláškou o vzdělávání dětí, žáků a studentů se [speciálními vzdělávacími potřebami](#) a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

Podle podrobně charakterizovaných požadavků vyhlášky musí být v individuálním vzdělávacím plánu pro zajištění vzdělávacích potřeb žáka se speciálními vzdělávacími potřebami nebo žáka mimořádně nadaného určen např. konkrétní pedagogický pracovník školského poradenského zařízení, s nímž bude škola spolupracovat při zajišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáka, dále obsah, rozsah, průběh a způsob poskytování individuální pedagogické nebo speciálně pedagogické či psychologické péče a jejich zdůvodnění, seznam potřebných kompenzačních nebo doporučených jiných pomůcek apod. Ředitel školy odpovídá za zpracování individuálního vzdělávacího plánu, který se připravuje v úzké spolupráci mezi školou, školským poradenským zařízením a zákonným zástupcem nezletilého žáka nebo zletilým žákem.

S výsledným zněním individuálního vzdělávacího plánu ředitel seznámí zákonného zástupce nezletilého žáka nebo zletilého žáka, kteří potvrdí tuto skutečnost svým podpisem. Dodržování

postupů a opatření stanovených v individuálním vzdělávacím plánu sleduje a dvakrát ročně vyhodnocuje školské poradenské zařízení, které také poskytuje žákovi i zákonnému zástupci žáka poradenskou podporu, a v případě zjištěných problémů informuje ředitele školy.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 18 Individuální vzdělávací plán

[Vyhláška č. 73/2005 Sb.](#), o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů, § 6 Individuální vzdělávací plán (pro žáka se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním), § 13 Individuální vzdělávací plán (pro žáky mimořádně nadané)

1.11 Náležitosti individuálního plánu žáků středních škol a studentů vyšších odborných škol, povoleného z jiných závažných důvodů

V případě individuálního plánu povoleného z jiných závažných důvodů není zákonem požadováno doporučení žádného orgánu nebo instituce, v tomto případě závisí povolení takového postupu pouze na řediteli školy.

V obsahu tohoto individuálního vzdělávacího plánu žáka střední školy je určena zvláštní organizace výuky a délka vzdělávání při zachování obsahu a rozsahu vzdělávání stanoveného příslušným vzdělávacím programem. Nezbytné je, aby ředitel školy seznámil nezletilého žáka a jeho zákonného zástupce nebo zletilého žáka s průběhem vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu a s termíny zkoušek. Individuální vzdělávací plán, podepsaný ředitelem školy, žákem a zákonným zástupcem nezletilého žáka, se stává součástí osobní dokumentace žáka.

Obsah individuálního vzdělávacího plánu studentů vyšších odborných škol ani bližší okolnosti jeho tvorby a uplatnění nejsou blíže upraveny právním předpisem, a pravidla tak stanoví ředitel školy.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 18 Individuální vzdělávací plán

[Vyhláška č. 13/2005 Sb.](#), o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, ve znění pozdějších předpisů, § 5 Individuální vzdělávací plán

[Vyhláška č. 10/2005 Sb.](#), o vyšším odborném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů

1.12 Jaká jsou školská poradenská zařízení

Specifickým posláním školských poradenských zařízení je poskytovat dětem, žákům a studentům a jejich zákonným zástupcům, ale i školám a školským zařízením, odborné speciálně pedagogické a pedagogicko-psychologické služby a preventivně výchovnou péči, a to podle odborného zaměření jednotlivých typů, k nimž náleží **pedagogicko-psychologická poradna**, poskytující pomoc při výchově a vzdělávání žáků, **speciálně pedagogické centrum**, poskytující poradenské služby žákům se zdravotním postižením a žákům se zdravotním

znevýhodněním a **středisko výchovné péče**, poskytující pomoc při řešení problémů spojených s péčí o jedince s rizikem nebo již projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji, s cílem zachovat a posílit rodinné vazby dítěte a zamezit jeho odtržení z rodinného prostředí.

Uvedená školská zařízení poskytují své služby všem výše uvedeným osobám bezúplatně.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 116 Školská poradenská zařízení

[Vyhláška č. 72/2005 Sb.](#), o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů

[Vyhláška č. 458/2005 Sb.](#), kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče

1.13 Jaký má význam školní řád pro rodiče, mohou ovlivnit jeho obsah?

Školní řád, ve školském zařízení vnitřní řád, jsou důležitým dokumentem každé jednotlivé školy nebo školského zařízení, jímž jsou mimo jiné stanoveny podrobnosti k výkonu práv a povinností zákonných zástupců žáků vůči škole nebo školskému zařízení, i podrobnosti o pravidlech vzájemných vztahů s pedagogickými pracovníky. Je proto velmi žádoucí seznámit se s jeho zněním v zájmu předcházení zbytečných nedorozumění ze strany rodičovské a pedagogické veřejnosti v důsledku neznalosti stanovených pravidel. Ředitel školy nebo školského zařízení, který vydává školní řád nebo vnitřní řád, je také povinen jej zveřejnit na přístupném místě ve škole nebo školském zařízení, a prokazatelně s ním seznámit zaměstnance i žáky a studenty školy nebo školského zařízení. Současně je rovněž jeho povinností informovat o jeho vydání a obsahu zákonné zástupce nezletilých dětí a žáků. Způsob, jakým má být seznámení provedeno, však stanoven není a závisí na rozhodnutí ředitele příslušné školy nebo školského zařízení. Školní řád nebo vnitřní řád obsahuje rovněž pravidla pro hodnocení výsledků výchovy a vzdělávání žáků a studentů, jejichž součástí jsou i kázeňská opatření, která lze žákům nebo studentům uložit v případě, že dojde k porušení povinností stanovených v uvedeném dokumentu. Postupuje-li pedagogický pracovník školy nebo školského zařízení v rozporu se školním řádem, nebo školní řád obsahuje ustanovení, která jsou v rozporu s právními předpisy, lze se domáhat sjednání nápravy u ředitele školy, který podle školského zákona rozhoduje ve všech záležitostech týkajících se poskytování vzdělávání a odpovídá za to, že škola poskytuje vzdělávání a školské služby v souladu se školským zákonem. V takových případech je účelné se obrátit na ředitele písemně a požadovat rovněž písemné vyjádření v dané záležitosti.

Školský zákon však nabízí i možnost podílet se na úpravách obsahu školního nebo vnitřního řádu prostřednictvím školské rady, kterou zřizuje při základních a středních školách podle školského zákona zřizovatel těchto škol. Jedná se o orgán školy, který umožňuje zákonným zástupcům nezletilých žáků, a zletilým žákům, pedagogickým pracovníkům školy, zřizovateli i dalším osobám podílet se na správě školy. K pravomocem školské rady náleží mimo jiné schvalovat školní řád, a navrhopvat jeho změny. Školská rada schvaluje také pravidla pro

hodnocení výsledků vzdělávání žáků v základních a středních školách, která jsou součástí školního řádu, a má rovněž právo podávat podněty a oznámení řediteli školy, zřizovateli, orgánům vykonávajícím státní správu ve školství nebo dalším orgánům.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 21 Práva žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků, § 30 Školní řád, vnitřní řád a stipendijní řád, § 167 Školská rada a § 168

1.14 Jaká jsou práva rodičů nebo jiných zákonných zástupců žáků?

Především mají právo na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání **svých dětí**, žáků příslušné školy, které jim podle školského zákona náleží. V této souvislosti je však potřeba vzít v úvahu i jiné ustanovení školského zákona, ukládající řediteli školy zajišťovat, aby zákonní zástupci nezletilých dětí byli včas informováni o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte, žáka nebo studenta školy. Stejnou povinnost má ředitel vůči zletilým žákům a studentům. Způsob informování a bližší určení pojmu „včas“ by měly být stanoveny školním řádem, jehož znění mohou zákonní zástupci ovlivňovat prostřednictvím školské rady. Proto je také dalším právem zákonného zástupce, v tomto případě opět i zletilého žáka nebo studenta, volit své zástupce do školské rady nebo být zvolen jako člen školské rady.

V některých případech je však výše uvedené právo na informace o výsledcích vzdělávání žáků chápáno poněkud zkresleně ve smyslu dožadování se informací nejen o svém dítěti, ale i o dítěti např. neoblíbeného souseda, na což ale škola nemá právo. Proto je také žádoucí, aby např. na společných schůzkách učitelů s rodiči žáků jednotlivých tříd nebyly osobní informace učitelů o jednotlivých dětech sdělovány před ostatními rodiči. Obdobný nežádoucí postup zveřejňování informací o jednotlivých žácích by mohl být příčinou podání stížnosti na postup konkrétního učitele řediteli školy nebo úřadu pro ochranu osobních údajů.

Někdy se však domáhají „mlčenlivosti“ ze strany školy o výsledcích svého vzdělávání i zletilí žáci a studenti, to případě však zcela marně za předpokladu, že jejich rodiče nebo jiné osoby plní vůči nim vyživovací povinnost, a v takovém případě mají stejná práva jako zákonní zástupci nezletilých žáků.

Významným právem je právo na informace a poradenskou pomoc školy nebo školského zařízení v záležitostech týkajících se vzdělávání v rozsahu školského zákona. Uplatnění tohoto práva má mimořádný význam zejména v případech žáků, v jejichž výchově a vzdělávání se vyskytují-zpočátku byt' jen drobné-problémy nebo okolnosti, z nichž lze na vznikající problémy usuzovat.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 21 Práva žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků, § 164 Ředitel školy a školského zařízení odst. 1 písm. f), § 167 Školská rada a § 168

1.15 A jaká jsou práva rodičů při výběru učitelů pro své děti

Kupodivu – vůbec **žádná**. I když se nejeden rodič, ba celé skupiny zákonných zástupců, občas domáhají svého údajného práva rozhodnout, kdo má a kdo nemá ve třídě nebo ve škole vyučovat jejich děti, v této záležitosti jsou všechny žádosti obdobného charakteru zcela bezpředmětné. Tuto skutečnost nelze změnit ani žádostmi o zásah v personálním obsazení školy ze strany České školní inspekce, protože jediným oprávněným v této věci je ředitel školy. Ten, v souladu se školským zákonem, rozhoduje ve všech záležitostech týkajících se poskytování vzdělávání a školských služeb a odpovídá za to, že škola a školské zařízení poskytuje vzdělávání a školské služby v souladu se školským zákonem, i za odbornou a pedagogickou úroveň vzdělávání a školských služeb. Současně také stanovuje organizaci a podmínky provozu školy a školského zařízení.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 164 Ředitel školy a školského zařízení odst. 1 a § 165 odst. 1 písm. a)

1.16 Lze se bránit proti rozhodnutím ředitele školy?

Ředitel školy a školského zařízení, které je zřízeno státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí, postupuje při svém rozhodování ve věcech stanovených v § 165 odst. 2 školského zákona podle správního řádu, přičemž úkoly nadřízeného správního orgánu v takových případech plní krajský úřad, a následně je v případě potřeby jemu nadřízeným správním orgánem Ministerstvo školství, mládež a tělovýchovy. Takovému postupu odpovídá rozhodování ředitele např. v případě zamítnutí žádosti žáka střední školy o přestup, změnu oboru vzdělání, přerušení vzdělávání a opakování ročníku podle § 66 a 97 školského zákona, nebo podmíněné vyloučení a vyloučení žáka střední školy nebo studenta ze školy nebo školského zařízení podle § 31 odst. 2 a 4 školského zákona. Rozhodovací činnost ředitele školy nebo školského zařízení podle správního řádu a řízení jim předcházející, ani postup dalších orgánů státní právy, nepodléhají kontrole ze strany České školní inspekce.

V ostatních případech, kdy zákonný zástupce žáka nesouhlasí s postupem ředitele školy a předchodí jednání včetně písemných nevedla k žádoucí nápravě, lze podat stížnost České školní inspekci, jak je podrobně uvedeno na webových stránkách České školní inspekce v části O nás-Žádosti, stížnosti a jiná podání – Podrobné informace jak podávat stížnosti, podněty a petice.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 165 odst. 2, § 183

[Zákon č. 552/1991 Sb.](#), o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů, § 4

[Zákon č. 500/2004 Sb.](#), správní řád, ve znění pozdějších předpisů

1.17 Kdo je pro účely školského zákona osobou se speciálními vzdělávacími potřebami?

Speciální vzdělávací potřeby dětí předškolního věku, žáků základních a středních škol a studentů vyšších odborných škol mohou být podle školského zákona zjištěny **výhradně**

pedagogicko-psychologickou poradnou, speciálně pedagogickým centrem nebo střediskem výchovné péče, které jsou označovány souhrnným názvem [školské poradenské zařízení](#). Školský zákon také určuje, že k takovému zjištění je školské poradenské zařízení oprávněno v případech osob se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním, a současně upřesňuje obsah všech tří uvedených kategorií. Pro účely postupu podle školského zákona je považováno jako

zdravotní postižení mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, ale i vada řeči nebo více vad současně, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování,

zdravotní znevýhodnění zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které je potřeba při vyučování zohlednit, a

sociální znevýhodnění rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením nebo ohrožení sociálně patologickými jevy, nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova nebo postavení obdobné postavení azylanta.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 16 Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami

[Vyhláška č. 73/2005 Sb.](#), o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů

2 K problémům souvisejícím s předškolním vzděláváním

2.1 Přišlo dítě z mateřské školy samo domů?

Zdá se to sice málo pravděpodobné, ale i takové případy se už staly, a dokonce došlo i k „ponaučení“ rodičů dítěte ředitelkou mateřské školy o tom, že se jeho samostatný odchod z mateřské školy může kdykoliv opakovat. Obdobné události jsou však mimořádně nebezpečné a uvedený postup ředitelky je v příkrém rozporu s právními předpisy.

Školský zákon **ukládá** mateřské škole **zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a dohled nad dětmi**. Vyhláškou o předškolním vzdělávání je v oblasti péče mateřské školy o zdraví a bezpečnost dětí konkrétně stanoveno, že mateřská škola vykonává **dohled nad dítětem** od doby, kdy je pedagogický pracovník převezme od jeho [zákonného zástupce](#) až do doby, kdy je pedagogický pracovník předá jeho zákonnému zástupci. Dohled musí být zajištěn jak ve vnitřních prostorách mateřské školy, tak i při pobytu dětí na zahradě nebo hřišti v areálu mateřské školy, a rovněž při veškerých činnostech, vycházkách nebo jakémkoliv jiném pobytu dětí mimo mateřskou školu, je-li organizován mateřskou školou. Je zřejmé, že z takového úkolu vyplývá povinnost zabezpečit vnitřní i vnější prostory školy i průběh aktivit mimo areál školy tak, aby o odchodu ze školy nemohlo rozhodovat samo dítě s ohledem na hrozbu nebezpečných důsledků jeho spontánního jednání odpovídajícího věku, a současně zajistit odpovídající dohled nad dětmi.

Vyhláška o předškolním vzdělávání vytváří podmínky účelného dohledu nad dětmi tím, že stanoví limity počtu dětí při pobytu mimo mateřskou školu – vycházkách apod., přičemž na jednoho pedagogického pracovníka může připadat nejvýše 20 dětí z běžné třídy nebo 12 dětí v případě, že jsou do třídy začleněny i děti, u nichž bylo [školským poradenským zařízením](#) konstatováno [zdravotní postižení](#). Pouze výjimečně umožňuje vyhláška zvýšit uvedené počty, a to o nejvýše 8 dětí z běžné třídy a o 11 dětí ze třídy, v níž jsou začleněny i děti se zdravotním postižením. V takovém případě je pak ředitelka povinna určit k zajištění bezpečnosti dětí dalšího pedagogického pracovníka, nebo ve výjimečných případech jiného zaměstnance školy, např. se může jednat o školnici. Stejně je ředitelka mateřské školy povinna postupovat i v případě, že se jedná o specifické činnosti, náročnější na zajištění bezpečnosti dětí, např. sportovní činnosti apod.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 29 Bezpečnost a ochrana zdraví ve školách a školských zařízeních, § 33 Cíle předškolního vzdělávání, § 164 odst. 1 písm. h) Ředitel školy a školského zařízení

[Vyhláška č. 14/2005 Sb.](#), o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, § 5 Péče o zdraví a bezpečnost dětí

[Vyhláška č. 263/2007 Sb.](#), kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí, § 6 Dohled nad žáky

2.2 Kdo může zastoupit zákonného zástupce dítěte umístěného v mateřské škole?

Právní předpisy umožňují, aby dítě bylo předáno učitelce mateřské školy nebo převzato z péče učitelky i jinou osobou, než je rodič nebo jiný zákonný zástupce dítěte, a to na základě **pověření** k takovému úkonu, **vydaného zákonným zástupcem** dítěte. V této souvislosti vzniká často obava, zda je takový postup správný, a za jakých okolností může pedagogická pracovnice akceptovat působnost jiné osoby než rodiče. Podle občanského zákoníku je však rodič nebo jiný zákonný zástupce dítěte oprávněn se zcela samostatně rozhodnout, kdo jej může zastoupit v této věci, tj. např. i starší sourozenec dítěte. Rodič však musí respektovat, že jej může zastoupit pouze ten, kdo je způsobilý k takovému úkonu. Případné nepříznivé důsledky nevhodného rozhodnutí rodiče v této věci, např. ohrožení zdraví nebo života dítěte, nelze přičítat mateřské škole, neuvážený postup rodičů však může posoudit orgán sociálně právní ochrany dětí nebo soud.

Mateřská škola oprávněně trvá na tom, aby uvedené **pověření jiné osoby** bylo provedeno **prokazatelně** bez možného zpochybnění úmyslu rodičů v této věci. Postup mateřské školy v těchto záležitostech je vhodné stanovit **ve školním řádu** mateřské školy, který obsahuje mimo jiné podrobnosti k výkonu práv a povinností dětí a jejich zákonných zástupců v mateřské škole, provoz a vnitřní režim školy i podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí. [Školní řád](#) vydává ředitel mateřské školy, zveřejňuje jej na přístupném místě ve škole a informuje o jeho vydání a obsahu rodiče vzdělávaných dětí.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 29 Bezpečnost a ochrana zdraví ve školách a školských zařízeních, 30 Školní řád, vnitřní řád a stipendijní řád

[Vyhláška č. 14/2005 Sb.](#), o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, § 5 Péče o zdraví a bezpečnost dětí

[Zákon č. 40/1964 Sb.](#), občanský zákoník, § 22 a násl. Zastoupení

2.3 Mateřská škola a rozvádějící se nebo rozvedení rodiče

V případech rodičů, kteří nejsou schopni nebo ochotni se domluvit na rozumném vzájemném zastoupení svého dítěte s ohledem na jeho oprávněný zájem, dochází, bohužel, až k tomu, že je mateřská škola považována za kolbiště, na němž chce každý z nich zvítězit na úkor druhého rodiče. Ředitelka mateřské školy i jednotlivé učitelky bývají rodiči vtahovány do rodinných problémů s cílem získat oporu i pomoc při vytváření překážek, jejichž cílem je zamezit styku druhého rodiče s dítětem. Řešení neshod mezi rodiči ani řešení kontaktů dítěte s rodičem však nepatří k úkolům mateřské školy, jejíž zaměstnanci jsou povinni zachovat přísnou nestrannost a postupovat pouze v mezích vytýčených právními předpisy. Mateřská škola není ani určena k tomu, aby ve svých prostorách umožňovala setkávání s rodičem, který již žije odděleně mimo původní rodinu a dožaduje se vstupu do mateřské školy v průběhu vzdělávání jen proto, že druhý rodič mu odmítá jiný kontakt s dítětem umožnit. Na takový postup, který bývá v krajních případech dokonce vymáhán i agresivně, však rodič právo nemá, a mateřská škola se může proti obdobným snahám bránit i prostřednictvím Policie ČR.

Nejsou-li doposud upraveny vztahy rodičů a jejich styk s dítětem soudem, resp. není-li mateřská škola prokazatelně seznámena s dokumenty dosvědčujícími takovou úpravu, je mateřská škola povinna předat dítě kterémukoliv ze zákonných zástupců podle dohody o docházce dítěte do mateřské školy, uzavřené **písemně** ředitelem mateřské školy se zákonným zástupcem dítěte, a to bez ohledu na požadavky jednoho z rodičů, aby dítě nepředávali druhému rodiči apod. Stejně je povinna postupovat i v případě, že soud sice svěřil nezletilé dítě do výchovy pouze jednoho z rodičů, ale neomezil výslovně rodičovskou zodpovědnost druhého rodiče ani právo na styk s dítětem. V praxi pak opět dochází k tomu, že rodič, jemuž bylo dítě svěřeno do výchovy, udílí pokyny škole, zda a kdy smí škola druhému rodiči dítě vydat, což škola není povinna ani oprávněna akceptovat.

V takových případech by měli rodiče v zájmu svého dítěte přednostně usilovat o uzavření vzájemné společné dohody o styku s dítětem. Takovou dohodu rodičů pak mateřská škola respektuje a při předávání dítěte postupuje podle jejího ujednání. Pokud však není takové dohody rodičů dosaženo, zbývá možnost úpravy jejich styku s dítětem soudem, a to na návrh jednoho z rodičů.

V praxi však dochází i k tomu, že soud sice upraví styk rodiče s dítětem a vymezí dny i hodiny, kdy má rodič právo převzít dítě z mateřské školy, avšak ten nepřisuzuje rozhodnutí soudu zásadní význam a domáhá se převzetí dítěte např. o hodinu dříve, než stanoví soud. Rozhodnutí soudu je však pro mateřskou školu závazným dokumentem, který je povinna respektovat.

V opačných případech, kdy není ze strany rodičů dodržována sjednaná doba předání dítěte do mateřské školy a jeho opětovné převzetí, nebo dokonce není dodržena ani hodina ukončení denního provozu mateřské školy, může být takové neodpovědné jednání rodičů posouzeno ředitelkou mateřské školy jako závažné a opakované narušování provozu mateřské školy. Jedná se o jeden z důvodů, pro něž je ředitelka oprávněna po předchozím písemně oznámeném upozornění zákonného zástupce rozhodnout o ukončení předškolního vzdělávání dítěte. Uvedené jednání se může rovněž stát podnětem k postupu příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí, viz též [Stanovisko ČŠI k vyvedávání dětí rozvedených rodičů ze škol](#).

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 35 (kdy lze rozhodnout o ukončení předškolního vzdělávání)

[Vyhláška č. 14/2005 Sb.](#), o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, § 1a odst. 5 Podrobnosti o organizaci mateřské školy

[Zákon č. 359/1999 Sb.](#), o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

2.4 Jaká jsou práva a povinnosti rodičů dětí, umístěných v mateřské škole

K právům zákonného zástupce dítěte umístěného v mateřské škole náleží především **právo na informace** o průběhu a výsledcích vzdělávání a výchovy jejich (a pouze jejich) dítěte, dále právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím, která se týkají podstatných záležitostí vzdělávání a výchovy dítěte, a také **právo na poradenskou pomoc** školy nebo školského poradenského zařízení v záležitostech týkajících se vzdělávání a výchovy.

V praxi však dochází k nedorozumění v důsledku nadměrně volného výkladu těchto práv, k nimž bývá přičítáno i právo rozhodovat o tom, která učitelka může dítě učit, nebo o tom, do kolika hodin má být mateřská škola denně v provozu nebo jakým způsobem by měla ředitelka mateřské školy zajišťovat realizaci jejich práva na informace.

K povinnostem zákonných zástupců nezletilých dětí umístěných v mateřské škole náleží v souladu se školským zákonem zejména zajistit, aby **dítě docházelo řádně do školy**, a omluvit nepřítomnost dítěte ve škole podle podmínek stanovených školním řádem. Jsou-li ředitelkou mateřské školy vyzváni, jsou povinni se osobně zúčastnit projednání závažných otázek týkajících se vzdělávání a výchovy dítěte, a dále je jejich povinností **informovat školu o změně zdravotní způsobilosti dítěte**, jeho zdravotních obtíží nebo jiných skutečnostech, které by mohly ovlivnit průběh vzdělávání a výchovy, i o jiných údajích a skutečnostech podstatných z hlediska vzdělávání, výchovy nebo bezpečnosti dítěte.

Ředitelka školy je povinna respektovat právní předpisy, a na základě jejich ustanovení a v jejich rámci zpracovat podrobnosti k výkonu práv a povinností dětí i jejich zákonných zástupců v mateřské škole a podrobnosti o pravidlech vzájemných vztahů s pedagogickými pracovníky ve **školním řádu**, který vydává a zveřejňuje na přístupném místě ve škole, a také o jeho vydání a obsahu informuje zákonné zástupce dětí. V jeho obsahu se nemohou objevit povinnosti rodičů nad rámec vymezený zákony, např. odpovědnost rodiče za činy dítěte v mateřské škole s povinností uhradit škodu vzniklou v době, kdy dohled zajišťovala mateřská škola. Je proto v zájmu zákonných zástupců, aby se seznámili s tak významným dokumentem školy, jehož respektování ze strany školy i rodičů vytváří optimální platformu pro vzájemnou žádoucí spolupráci ve prospěch prohloubení vzdělávacího a výchovného působení mateřské školy a rodiny.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 21 Práva žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků, § 22 Povinnosti žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků, § 30 Školní řád, vnitřní řád a stipendijní řád, § 34 Organizace předškolního vzdělávání

2.5 Kdy může ředitelka mateřské školy rozhodnout o ukončení předškolního vzdělávání dítěte v mateřské škole?

Stávají se výjimečně, ale ne zcela ojediněle, případy, kdy rodiče sice zjistí, že jejich práva jsou ze strany mateřské školy omezována nebo naopak jsou na ně kladeny další požadavky a povinnosti, než školský zákon připouští, ale přesto se obávají bránit se takovému postupu z obavy před výhrůžkou, že jejich dítě bude z docházky do mateřské školy tzv. „vyloučeno“, což je však v důsledku školského zákona zcela nepřipustné.

O přijetí dítěte do mateřské školy rozhoduje ředitelka školy ve správním řízení. Ukončit docházku dítěte do mateřské školy proto nelze podle okamžitého osobního názoru ředitelky mateřské školy, ani v případech vzájemného nedorozumění s rodiči dítěte, v důsledku nežádoucích projevů dítěte v mateřské škole vůči ostatním dětem, ani z obdobných emotivně chápaných příčin. O ukončení předškolního vzdělávání dítěte v mateřské škole je ředitelka

oprávněna rozhodnout pouze v případě, nastanou-li okolnosti, výslovně stanovené školským zákonem.

Důvodem takového rozhodnutí může být skutečnost, že se dítě nezúčastňuje předškolního vzdělávání nepřetržitě po dobu delší než dva týdny, a tato **neúčast** není zákonným zástupcem řádně omluvena.

Dalším důvodem může být opakované **narušování provozu** zákonným zástupcem, a to závažným způsobem. Právní předpisy blíže neurčují věcnou podstatu takového jednání, proto se její definování odvíjí z rámce rodičovské odpovědnosti a jejich povinností. Důvodem může být např. skutečnost, že rodič, nebo jím pověřená osoba, nevyzvedává dítě z mateřské školy ve sjednaném termínu do ukončení jejího provozu v době stanovené školním řádem, nebo se nedostaví do školy, přestože ho ředitelka mateřské školy vyzvala k projednání záležitostí týkajících se výchovy a vzdělávání jeho dítěte, nebo opomene sdělovat škole důležité okolnosti, které by mohly ohrozit průběh vzdělávání, zdraví či bezpečnost dětí, narušuje nezbytnou atmosféru vzájemné spolupráce rodičů a mateřské školy manipulací ostatních rodičů k neopodstatněnému úzce individuálnímu prosazování osobních požadavků, odmítá respektovat požadavky v zájmu dodržování hygieny dětí v MŠ apod.

Předškolní vzdělávání může být také ukončeno v **průběhu zkušebního pobytu** dítěte v mateřské škole, a to na základě doporučení lékaře nebo školského poradenského zařízení. Mateřská škola za tímto účelem rodičům může **pouze doporučit**, aby požádali lékaře nebo školské poradenské zařízení o odborné posouzení stavu a potřeb dítěte, jejich následný postup v zájmu zdraví dítěte a s ohledem na jeho specifické potřeby je však závislý na jejich odpovědnosti.

Ředitelka školy může ukončit vzdělávání také tehdy, pokud zákonný zástupce opakovaně **neuhradí úplatu** za [školní stravování](#) nebo za vzdělávání v mateřské škole, čímž však není míněna finanční částka na úhradu nákladů za dílčí aktivitu, organizovanou mateřskou školou, např. návštěvu divadla, výlet apod.

Rozhodnout o ukončení předškolního vzdělávání je právem ředitelky mateřské školy, nikoliv její povinností. Významná je skutečnost, že školský zákon ve všech zmíněných případech vyžaduje, aby o ukončení předškolního vzdělávání ředitelka mateřské školy rozhodovala až po předchozím upozornění písemně oznámeném zákonnému zástupci dítěte.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 35 (kdy lze rozhodnout o ukončení předškolního vzdělávání), § 165 (kdy ředitel školy rozhoduje o právech a povinnostech v oblasti státní správy)

2.6 Jak je to se stravováním v mateřské škole?

Podle vyhlášky o předškolním vzdělávání stanoví ředitelka mateřské školy po dohodě se zákonným zástupcem dítěte podrobnosti o způsobu stravování dítěte a zejména rozsah stravování, který je nezbytné sjednat tak, aby se **dítě, které je přítomno** v mateřské škole v době podávání jídla, **vždy stravovalo**. V praxi to znamená, že dítě, které se vzdělává v mateřské škole pouze dopoledne, má právo odebrat dopolední doplňkové jídlo – přesnídávku

i hlavní jídlo – oběd, je-li v době podávání oběda přítomno; při celodenním pobytu přesnídávku, oběd a v odpoledních hodinách i další doplňkové jídlo – svačinu; při pouze odpoledním pobytu oběd a svačinu. Obědem se rozumí polévka nebo předkrm, hlavní chod, nápoj a případně doplněk – salát, dezert, ovoce.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 122 Hmotné zabezpečení a odměny za produktivní činnost

[Vyhláška č. 107/2005 Sb.](#), o školním stravování, ve znění pozdějších předpisů, § 4 Rozsah služeb školního stravování

2.7 Jedná se v mateřské škole opravdu o vzdělávání?

V části širší, někdy dokonce i rodičovské, veřejnosti přetrvává myšlenka, že mateřská škola je odkládacím místem pro děti zaměstnaných rodičů, v němž si děti „jen“ hrají a paní učitelky nemají nic jiného na práci, než je hlídat. Mateřské školy ovšem neposkytují jen péči, ale výchovu a vzdělávání, jejichž cílem je rozvoj osobnosti dítěte, osvojení základních pravidel chování a životních hodnot. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování vzdělávání a napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do povinné školní docházky.

Pro účely předškolního vzdělávání jako součásti systému vzdělávání v ČR vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy rámcový vzdělávací program, stejně jako je vydává pro jiné druhy škol a jednotlivé obory vzdělávání. **Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání** vymezuje v každé z pěti vzdělávacích oblastí (Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost, Dítě a svět) **dílčí vzdělávací cíle, vzdělávací nabídku** činností, jejichž prostřednictvím lze dosahovat vytyčených vzdělávacích cílů, **rizika** – přehled okolností, které by mohly ohrozit vzdělávací záměry, a **očekávané výstupy** poukazující na to, co dítě na konci předškolního období zpravidla dokáže.

Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání, je vymezen nejen povinný obsah a rozsah předškolního vzdělávání, ale i jeho podmínky, které se týkají prostor, vybavenosti, organizace a řízení mateřské školy, ale také životosprávy dětí a vyhovujících psychosociálních podmínek předpokladů žádoucí spoluúčasti rodičů na předškolním vzdělávání. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání je závazný pro každou mateřskou školu, která si v závislosti na jeho obsahu vytváří vlastní **školní vzdělávací program**.

Školní vzdělávací program v každé jednotlivé mateřské škole vydává ředitelka příslušné mateřské školy, která je také povinna jej zveřejnit na přístupném místě ve škole tak, aby každý mohl nahlížet do jeho textu, a podle potřeby si z něj i pořizovat i opisy a výpisy nebo popř. požádat o pořízení kopie za cenu v místě obvyklou.

Zákonní zástupci nebo další osoby tak mají v každé mateřské škole možnost se prostřednictvím jejího školního vzdělávacího programu dovědět např. kdo je jejím zřizovatelem, jaký je charakter budovy, příp. celého areálu mateřské školy, kolik má tříd a jak jsou organizovány, kritéria přijímání dětí, jak je uspořádán vnitřní život mateřské školy, její řízení a personální

zajištění. Významná část školního vzdělávacího programu je věnována vzdělávacím cílům a záměrům mateřské školy, které si škola vytyčuje, včetně informací o tom, jaké přístupy, formy a metody práce v zájmu jejich dosažení uplatňuje, a zejména konkrétní vzdělávací nabídky a jejímu uspořádání včetně dílčích aktivit, které pak mohou být rozpracovány a realizovány pedagogickými pracovníky školy v rámci jednotlivých tříd nebo společně pro některé třídy apod.

Mateřská škola však může nabízet dětem i jejich zákonným zástupcům také **další aktivity** a služby, které jsou zpravidla prováděny za úplaty. Může se jednat např. o různé zájmové činnosti, kroužky pro děti, zajištění péče o děti ve dnech pracovního klidu apod. Všechny obdobné činnosti jsou mateřskou školou realizovány nad rámec školského zákona a školního vzdělávacího programu, a bezpodmínečně je nelze provozovat na úkor rozsahu a kvality vzdělávání vytyčeného školním vzdělávacím programem.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 3 Systém vzdělávacích programů, § 4 Rámcové vzdělávací programy, § 5 Školní vzdělávací programy

www.rvp.cz

2.8 Spánek po obědě

Častý je dotaz na odpolední spánek dětí, které neodcházejí tzv. po „o“ s rodiči nebo jimi [pověřenými osobami](#) z mateřské školy. Některé mateřské školy stále řeší potřebu odpočinku jednotlivých hromadně nařazeným spánkem nebo „klidu na lůžku“ bez možnosti alternativního relaxačního programu. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, stanoví v části o životosprávě dětí v mateřské škole, že v denním programu musí být respektována individuální potřeba aktivity, spánku a odpočinku jednotlivých dětí. V tomto duchu je dětem s nižší potřebou spánku nabízen jiný klidný program namísto odpočinku na lůžku. V rámcovém vzdělávacím programu je výslovně stanoveno, že **donucovat děti ke spánku je nepřipustné**.

Pozn. stejně **nepřipustné je násilně nutit děti do jídla**, i s tímto nešvarem se stále ještě lze v praxi setkat.

[Zákon č. 561/2004 Sb.](#), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 3 Systém vzdělávacích programů, § 4 Rámcové vzdělávací programy, § 5 Školní vzdělávací programy

www.rvp.cz

2.9 Je v pořádku, že je dítěti v MŠ zakazováno splachovat toaletu?

Česká školní inspekce se setkává s otázkami na sporné praktiky některých mateřských škol. Ty spočívají v tom, že dětem bývá zakázáno splachovat toalety po jejich použití s účelem ušetřit za vodu. Ke splachování toalet dochází jen jednou za několik hodin, nebo toaletu použije bezprostředně za sebou několik dětí a pouze poslední splachuje.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání stanovuje, že věcné podmínky mateřské školy jsou tehdy plně vyhovující, pokud mimo jiné jsou hygienická zařízení zdravotně

nezávadná, bezpečná a estetického vzhledu. Kromě toho je záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga také zlepšovat zdravotní kulturu dítěte a vést ho k zdravým životním návykům a postojům. Rovněž mezi dílčí vzdělávací cíle podle Rámcového vzdělávacího programu patří osvojení si poznatků a dovedností důležitých k podpoře zdraví, bezpečí, osobní pohody i pohody prostředí a vytváření zdravých životních návyků a postojů jako základů zdravého životního stylu. (Viz Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.)

2.10 Může MŠ nařídit rodičům vyčištění matrace, peřiny či povlečení přes prázdniny?

Mateřská škola se může domluvit s rodiči a nechat jim matraci, peřinu apod., které jejich dítě využívalo v průběhu roku, k vyčištění přes prázdniny. Škola se tímto postupem ale samozřejmě nezbujuje zodpovědnosti za hygienickou nezávadnost povlečení a ostatního vybavení. Je také nutné upozornit, že všechny povinnosti zákonných zástupců ve vztahu ke škole vyplývají z právních předpisů či vznikají na základě právních předpisů, škola je nemůže svévolně rozšiřovat. Jelikož škola nemá ze zákona oprávnění ukládat zákonným zástupcům dítěte povinnost čistit povlečení, peřinu apod., jakož i čistit jiné vybavení školy, tuto povinnost proti vůli rodičů uložit nesmí. Pokud však rodiče s takovouto praxí souhlasí, může škola takto postupovat.